

SWINBURNE*)

8

Όταν πρωτόειδαν τὸ φῶς τὰ πρῶτα λυρικά του ἔργα στὰ 1866, τὸ σκάνταλο ποὺ προξενήσαν καὶ οἱ θυμοὶ ποὺ ξυπνήσανε, μὲ τὸν ἀνοιχτόλογο τὸν ἀκράταγο λυρισμὸ τους καὶ μὲ τὴν ἑρμῆ τοῦ μεθυσιοῦ ἀπὸ τὸ κρασί τῆς ἐρωτικῆς λύσσης τὸ ἀχόρταγα ρουφηγμένο, εἴτανε κάτι πῶς σφοδρὸ ἀπὸ τὸ φούρκισμα καὶ ἀπὸ τὴν ἀγανάχτηση ποὺ εἶχε ἀνάψει ὁ Μπάκρον μὲ τοὺς μεριστοφελικοὺς σαρκασμοὺς του καὶ μὲ τὸ σατυρικό του βούνευρο κατὰ τῆς κοινωνίας καὶ κατὰ τῆς ὑποκρισίας γύρω του. Ὁ ποιητὴς ἀφηγῶντας τὸ γενικὸ κατκλῆγμα ὀλόγυρά του, ἀπὸ καλοὺς καὶ ἀπὸ κακοὺς, μὲ πάντα, καὶ πῶς φανατικά, ὑποθέτω, ἀπὸ τοὺς ἀνίδεους καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνόητους, γενναία πρόβαλε γιὰ νὰ ὑπερασπιστῆ τὰ δι- κοβγαλμένα του παιδιὰ, καὶ ἀπάνου ἀπ' ἄλλα, τὴν ἰδέα τῆς Τέχνης ποὺ τάχα καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς ἠθικολογίας ἐκεῖ ποὺ δὲν ταιριάζει, θὰ κιντύνει νὰ ξεπέσει σὲ κάτι ξένο, σὲ κάτι νοθεμένο, νερωμένο, καὶ ἀληθινὰ πρόστυχο. Μὰ ἡ τέχνη τοῦ Λόγου, μὰς λέει ὁ ποιητὴς, γιὰ νὰ τοὺς ἀξίξει τοὺς ἀνθρώπους, πρέπει νὰ εἶναι πλατεῖα, φιλελεύθερη, εὐκρινής· δὲν πρέπει νὰ ξεπέφτῃ στὴ σεμνότητα ποὺ εἶναι σεμνοτυφία. Ὁ ἀγὼς καὶ ὁ σεμνότητος, δὲν μποροῦνε νὰ μένουνε στὸ ἴδιο σπίτι. Κι ἂν εἶν' ἀλήθεια πῶς ἡ τέχνη τοῦ Λόγου δὲν πρέπει νὰ γυρῆ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ σὲ ἄλλα τῆς, καὶ στὸ σύνολό τους τὴ φύση τῶν πραγμάτων, ἄς τὴν περιορίσουμε τότε ἀνάμεσα στὶς βέργες καὶ στὰ παιγνίδια τῶν παιδιῶν. Σπάνια εἶναι τάληθινὰ μεγάλα ὀνόματα ποὺ δὲν τοὺς ρίξανε τὴ βορβορωμένη πέτρα τούτη· τὴν κατηγορία τοῦ ἀνῆθικου. Πρέπει νὰ πληρωθῆ ὁ φόρος τῆς φήμης· ἀλλοιώτικα, θὰ λείπη πάντα ἓνα πετράδι ἀπὸ τὴν κορῶνα τοῦ φημισμένου. Καλὸ εἶναι νὰ σὲ παινέσουν βροὶ παινέσουν ὄλο τὸν κόσμον· μὰ καλῆτερα νὰ σὲ βρῶνται ἐκεῖνοι ποὺ θὰ- ξίξει νὰ τοὺς περιφρονῆ ὄλος ὁ κόσμος. Βέβαια, δὲν ἔχω κανένα δικαίωμα νὰ ξιῶσω θέσθ, μέσα στὸ ἀκριθὸ κοπάδι τῶν εἰδυλλιακῶν κύνων. Ποτὲ δὲ δού- λεψα γιὰ νὰ παινέθῃ ἢ γιὰ νὰ πληρωθῶ δὲν ἔ- κουσα παρὰ τὴν ἑρμῆ μου καὶ τὴν ἴδια μου τὴν εὐχαρίστηση. Γι' αὐτὸ λοιπὸν τὸ ξέρω πῶς θὰ μένω

*) Κοιτῶζε τοὺς ἐρῆμους 312 καὶ 313.

μακριὰ ἀπὸ τὴ συντροφιά τοῦ ζαχαρένιου κοπαδιοῦ. Ἡ τέχνη, σωστὴ καὶ ὑπέροχη, δὲν παιδικρίζει, δὲν γυναικοκρατιέται· ἀντρίκεια εἶναι ἀγνή, μὰ ἔχι σάν τὴν ἀγνότητα τοῦ χαρμιῶ καὶ τοῦ μοναστηριοῦ. Ὅλα μπροστὰ στὰ μάτια τῆς καλῆς, καὶ ἀπ' ἄλλα μπορεῖ νὰ βυζάξῃ τὴν ὁμορφάδα. Ὁ τύπος καὶ τὸ ράσο, ἀνίκαναι νὰ ὑπαγορεύουνε νόμους καὶ νὰ με- τατοπίζουνε τὰ σύνορα τῆς τέχνης. Γιὰ γέλια εἶν' ἐκεῖνοι ποὺ γυροῦνε γιὰ τοῦτο τὸ πράμα τὰ γνω- ρίσματα ἑνὸς ἄλλου, ποὺ ζητᾶνε στὰ τραγούδια διδασχῆ, καὶ ἠθικὴ στὴ μουσική. Τὸ ἔργο εἶν' εὐγε- νικὸ καὶ εἶναι σεμνὸ, μ' ἓνα νόημα παλληκαρισιο καὶ πῶς πλατὺ, ἔχι ἀκρωτηριασμοὺς καὶ κολωδῶ- ματα ὑπομένοντας, μὰ παρασταίνοντας τὸ εἶναι παρ- ρησιαστικὰ καὶ ἐλοκληρωτικὰ. — Τέτοιους στοχα- σμοὺς ἀνάμεσα σὲ ἄλλα πολλὰ, τίναξε κατὰμουτρα τῶν ἐπικριτῶν του ὁ ποιητὴς, στὴν κριτικὴ ἀπολο- γία τοῦ ἔργου του· στὸ μέτωπο τῆς ἀπάντησῆς του ἔβαλε κάποιον ρητὸ τοῦ Κάρλαϊλ, ποὺ θέλει τὴ θρα- σύτητα νόθα θυγατέρα τῆς ἀμάθειας. Ὅμως οἱ φων- νὲς δὲν παύουν. Ἀρχηγός, ἀπὸ τάντιθετο στρατό- πεδο, ἓνας κριτικὸς καὶ ποιητὴς, ὁ Ροβέρτος Μπού- χαναν. Αὐτὸς πρόβαλε μὲ σφοδρότητα πολεμικὴ ἐναντίον τῆς «Σαρκικῆς Σκολῆς», καθὼς ὠνόμαζε τὴ συντροφιά τῶ λεγόμενων προρραφανηλικῶν τε- χνιτῶν, καὶ πῶς πολὺ ἐναντίον τῶν τριῶν κορυφαίων· τοῦ Δάντη Γαδριήλ Ρωσσέτη, τοῦ Οὐίλλιαμ Μόρρις καὶ τοῦ Swinburne, σαρκοπαθῶν, ἀστενικῶν, ἄρ- ρωστων, ὀλιστῶν, κατὰ τὴ γνώμη του.

9

Μὰ οἱ κατηγορίες τῶν ἠθικολόγων μποροῦνε νὰ ταιριάζουν κάπως, ἀπὸ κάποια σημάδια, πῶς πολὺ στὴν ποίηση τοῦ μεγάλου γαλαζοαἵματου Ρωσσέτη, παρὰ στὴν ξαναμμένη πάντα κατακόκκινη καὶ τὴν εὐρωστὴ τέχνη τοῦ Swinburne. Ὁ ποιητὴς τοῦ «Ἐγκώμιου τῆς Ἀφροδίτης» καὶ τῆς «Φαίδρας» φάνηκε, ὕστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια, κατὰ τὸ 1870, μὲ τὸν τόμο τῶν «Τραγουδιῶν προτοῦ νᾶβγῃ ὁ ἥλιος». Ἀπὸ μίαν ἄλλη πηγὴ φερμένο τὸ ἴδιο νερὸ μοί- ραζε. Βλέπουμε πῶς οἱ θεωρίες, ἔσο καὶ ἂν παρου- σιάζονται ὀλοστρόγγυλες καὶ σάν ἀπαρῆλαστες, πάντα στὴν πράξη ἀναγκάζονται νὰ φέρουν ἀρ- κητὴ σαθούρα, καθὼς πάνε, καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν περνᾶ ἀπὸ κείνες χωρὶς νὰ τὴν παραδιᾶσῃ, πολὺ γιὰ λίγα, τὴ στρογγυλάδα τους. Ἔτσι καὶ ἡ περι-

φημὴ ἀρχὴ «l'art pour l'art», καθὼς τὴ θρο- νιάσανε γιὰ καιρὸ στὴ Γαλλία ὁ Γωτιέ καὶ ὁ Φλωμ- πέρ, καθὼς φαίνεται πῶς τὴν προσκυνᾶ καὶ ὁ ποιη- τῆς μας. Στὸν καιρὸ τῆς ἀρχῆς καὶ αὐτὴ μὲ πολλὴν ἀλήθεια· μὰ δὲν τὴν κλεῖ μέσα τῆς τὴν ἀλήθεια ὀλη. Θεωρία χρήσιμη, ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ κατα- σταθοῦνε σεβαστὰ τὰ καταφρονεμένα δικαιώματα τῆς Τέχνης. Θεωρία ποὺ δὲν ἔχει λόγον, ὅταν παίρ- νοντας τὴν κ' ἐφαρμόζοντας τὴν ἀνεξέταστα καὶ ἀ- φιλοσόφητα, βλέπεις πῶς κιντύνει νὰ ποδοπατή- σῃ, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τῆς, τὰ ἱερώτερα τῆς Τέχνης. Κάποια χρέη τῆς. Γιατὶ καὶ ἡ Τέχνη δὲν εἶναι μόνο σκοπὸς ἢ ἴδια, χωρὶς κανέν' ἄλλο ξένο ση- μάδεμα. Μάλιστα, σκοπὸς ἢ ἴδια, ἀνεξάρτητη καὶ μὲ αὐτοτέλεια· μὰ καὶ ἔργονο μᾶζι, ἀσυνείδητο. Μᾶζι βασίλισσα καὶ δουλεύτρα. Δύναμη κοινωνικὴ, καὶ μ' ἄλλα τῆς τάντικοινωνικὰ στοιχεῖα καὶ τὰ φερ- σίματα. Τὰ «Τραγούδια προτοῦ νὰ βγῇ ὁ ἥλιος» εἶναι ἀπλοῦστατα, πολιτικὰ ποιήματα. Ὁ Συνοδινὸς θὰ τὰ τιτολοφοῦσεν «Ἐθνεγενητῆρια σαλπίσματα». Ὁ Παράσχος «Ἐωθινὰ». Τὰ θέματά τους δὲν εἶναι διχοφορητικὰ καὶ ἀπὸ τὰ θέματα ποὺ μᾶς ξετυλίγουνε, δημοσιογραφικὰ καὶ ρητορικὰ, οἱ καθαρευουσιάνοι στιχοπλόκοι μας τοῦ παλιοῦ καιροῦ, οἱ Σούτσι καὶ οἱ Καρσούτσηδες. Ἐχεῖ καὶ ἡ τέχνη τοῦ Swin- burne τὰ μοτίβα τῆς τῆς δημοσιογραφικῆς, τὸ ρητο- ρικό τῆς τὸ κατακόκκισμα, λέει καὶ ξαναλέει κά- ποτε τὰ ἴδια, ξεπέφτει σὲ στρυμμένες ἀλληγο- ρίες. Μὰ καὶ τ' εἶναι τὰ φεγάδια τούτα μπροστὰ στὸ πολύδοσ καὶ μὲ ἑρμῆ, κ' ἐδῶ ἀκόμα καὶ πάντα, κατέβασμα τοῦ πλατιοῦ ποταμοῦ τοῦ λυρι- σμοῦ, ἐκεῖ ποὺ ἓνας ἥλιος ἀφῶς χρυσάφι τὰ κάνει καὶ φλόγα ἀναλυτὴ τὰ νερά του, ἐκεῖ ποὺ καθρε- φτίζουνε στὶς ἄκρες του γέροντας πρὸς τὸ ρέμα του τίς πυκνερὲς φουντωμένες τους πρασινάδες τεράστια δέντρα; Ἡ ἴδια, ἀπάνου κάτου, καὶ στὰ ἐπιτυχη- μένα κομμάτια, ὁμορφιά, ποὺ ἔκαμε τὸν Τέννισσον νὰ γράψῃ πρὸς τὸ νέο Swinburne, ὕστερ' ἀπὸ τὸ διάβασμα τῆς «Ἀταλάντης» στὴν Καλυδῶνα, τοῦ δραματικοῦ του ἔργου, ποὺ ξάφνισε καὶ μάγεψε τὸν κόσμο γύρω του, ποὺ ἔκαμε τὸν Τέννισσον νὰ τοῦ γράψῃ: «Ἐχω πολὺν καιρὸ νὰ διαβάσω ἔργο τόσο ὠραίο. Βρίσκω μέσα σ' αὐτὸ τὴ δύναμη καὶ τὴ λάμψη. Καὶ σοῦ ζηλεύω τὴν τρανὴ σου χάρη· ὄλο νὰ πλάθῃ καὶ νὰ ξεδιπλώῃ ρυθμούς.»

ΚΟΣΜΑΣ. Κι ἄλλο ;
 ΛΟΥΚΙΟΣ. Ναι ; κ' ἔλινε μισοτελειωμένο, μι- πορτιασμένο στὸν πηλὸ. Ὁ πηλὸς ξεραίνεται, καὶ ἄλλα πᾶν χαμένα.
 ΚΟΣΜΑΣ. Λοιπὸν ;
 ΛΟΥΚΙΟΣ. Τὸ θαρροῦσα χαμένο («Ἐν' ἀκατα- γώνιστο χαμόγελο τοῦ λάμπει στὰ μάτια. Ἡ φωνὴ του τρέμει.») Δὲν εἶναι χαμένο ; εἶναι ἀκόμα ζῶν- τικό. Τὸ τελευταῖο ἄγγιγμα τοῦ χερσιοῦ μου εἶν' ἐκεῖ, ζωντανὸ ἀκόμα ! (Κάνει ἀσύνειδα τὴ χειρονο- μίαν πῶς πλάθει.)
 ΚΟΣΜΑΣ. Καὶ πῶς ;
 ΛΟΥΚΙΟΣ. Γνωρίζεις ἐκεῖνη τὰ πράγματα τῆς τέχνης, γνωρίζεις μὲ τί τρόπο ὁ πηλὸς κρατιέται μαλακός. Μὲ βοήθησε, ἓναν καιρὸ. Ἐβρεχε ἡ ἴδια τὰ πανιά...
 ΚΟΣΜΑΣ. Λοιπὸν εἶχε τὸ νου τῆς νὰ κρατῆ ὑγρὸ τὸν πηλὸ, ἐνῶ οὐ ψυχομαχοῦσες !
 ΛΟΥΚΙΟΣ. Δὲν εἴτανε τάχα καὶ αὐτὸ ἓνας τρό- πος γιὰ νὰ πηλεμθῇ ὁ θάνατος ; Δὲν εἴτανε καὶ αὐτὸ δεῖγμα τῆς πίστεως, θαυμαστό ; Αὐτὴ ἔσωζε τὸ ἔργο μου...
 ΚΟΣΜΑΣ. Ἐνῶ ἡ ἄλλη ἔσωζε τὴ ζωὴ σου.
 ΛΟΥΚΙΟΣ (καίσιμα φωνάζοντας, κρατώντας χα-

μηλὰ τὸ μέτωπο, χωρὶς νὰ κοιτάξῃ τὸ φίλο του, μὲ φωνὴν κάπως σκληρῆ.) Πιστὸ ἀπὸ τὰ δύο ἔχει μεγα- λήτερον ἄξια ; Ἡ ζωὴ μου εἶναι ἀνυπόφορη, ἂν μοῦ ξαναδοθῆκε φορτωμένη μ' ἓναν ἐμποδισμό. Σοῦ τὸ εἶπα : ἔπρεπε νὰ μ' ἀφήσουν νὰ πεθάνω. Πιστὸ ἀπαρησιᾶ μπορεῖ νὰ φτάσῃ ἐκεῖνη ποὺ ἔκαμα ἐγώ ; Μονάχα ὁ θάνατος δυνατόν νὰ σταματήσῃ τὴν ἑρμῆ τοῦ πῶθου ποὺ φέρνει ἀκράτητα τὸ εἶναι μου πρὸς τὸ δικό του τὸ ἀγαθόν. Τώρα ξαναζῶ : ξαναβλῶ πῶς στὸν ἐκεῖτό μου τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἴδια τὴ δύναμη. Ποιὸς θὰ μὲ δικαίει, ἂν ἐγὼ βαδίζω στὴ μέση μου ;
 ΚΟΣΜΑΣ (τρομαγμένος, πιάνοντας τὸν ἀπὸ τὸ χέρι, ὡς γιὰ νὰ τὸν κρατήσῃ.) Μὰ τί λοιπὸν θὰ κάμῃς ; Τί θέλεις ἀποφασίσει ;
 (Σαφηνισμένος ἀπὸ τὴν ἀναπάντεχη τρομάρα ποὺ εἶναι στὴ φωνὴ καὶ στὴ χειρονομία τοῦ φίλου του, ὁ Λούκιος χαλάρηται, κλονίζεται.)
 ΛΟΥΚΙΟΣ (χώνοντας στὰ μολλιά του τὰ θερμο- σμένα χέρια του.) Τί θὰ κάμῃς ; Τί θὰ κάμῃς ; Εἰ- δες ποτε σου μαρτύριο σκληρότερον ; Μ' ἔπιασε ὁ ἔλιγγος, τὸ καταλαβαίνεις ; Ὅσο συλλογίζουμαι πῶς εἶν' ἐκεῖ, καὶ μὲ περιμένει, καὶ περνοῦν οἱ ὥρες, κ' ἡ δυνάμει μου χάνεται, κ' ἡ φλόγα μου μαραι-

νεται, ὁ ἔλιγγος μου ἀδραχνίει τὴν ψυχὴ, καὶ φο- βοῦμαι μήπως παρασυρθῶ, ἴσως ἀπόψε, ἴσως αὔριο. Γνωρίζεις τί εἶναι ὁ ἔλιγγος ; Ἄχ, ἂν μπορούσα νὰ ξανανοῖγα τὴν πληγὴ ποὺ μοῦ κλείστηκε !
 ΚΟΣΜΑΣ (ζητώντας νὰ τὸν τραβήξῃ πρὸς τὸ παράθυρο.) Σύχστε, σύχστε, Λούκιε ! Σώπα ! Μοῦ φάνηκε πῶς ἄκουσα τὴ φωνή...
 ΛΟΥΚΙΟΣ (ἀνατριχίζοντας.) Τῆς Σουλδίας ;
 (Νευρικὴ τὸν σκεπάζει χλωμάδα.)
 ΚΟΣΜΑΣ. Ναι ! Σύχστε ! Ἐχεῖς παρῶτο.
 (Τοῦ ἀγγίζει τὸ μέτωπο. Ὁ Λούκιος ἀκκοιμπᾶ στὸ στήθος τοῦ παραθύρου, σὰ νὰ τὸν ἐγκαταλεί- πουν οἱ δυνάμεις του.)
 ΣΚΗΝΗ Β'.
 (Ἐρχεται ἡ Σιλβία Στετάλι μὲ τὴ Φραντζέσκα Ἀόνη. Αὐτὴ μὲ ἴδινα μπράτσο τῆς γύρω στὴ ζώνη τῆς ἀδερφῆς τῆς.)
 ΣΤΑΒΙΑ. Ὡ ! Δὲλδω, εἶσε ! Ἰδὼ ἀκόμα ; (Δὲ βλέπει τὸ πρόσωπο τοῦ Λούκιου, ποὺ εἶναι γυρι- σμένο πρὸς τὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα.)
 ΚΟΣΜΑΣ (κρυβόντας τὴν ταραχὴ του, χαίρε- τῶντας τὴ Φραντζέσκα.) Ὁ Λούκιος μὲ κρατῆσε...
 ΣΤΑΒΙΑ. Εἶχε πολλὰ πράματα νὰ σὰς πῆ.
 ΚΟΣΜΑΣ. Ἐχεῖ πέντε πολλὰ πράματα καὶ

10

Στὰ «Τραγούδια προτοῦ βῆγῃ ὁ ἥλιος» οἱ μεγάλες ἐρωτοχτυπημένες ἡρώτισες, οἱ κολασμένες τῆς ξαδιάντροπης ἀγάπης, οἱ Φαουστίνες, οἱ Δολδρες, οἱ Μεσσαλίνας, οἱ Σεμιράμηδες, οἱ Κλεοπάτρες, ἔχουν ἄλλα ὀνόματα : εἶναι οἱ μεγάλες χώρες, ἡ Ἑλλάδα, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία, καί, ἀπάνου ἀπ' ἄλλες, τὸ λαϊμοῦλο τῆς μουσικῆς του, ἡ χώρα τοῦ Ἰταλοῦ. Ὁ φάλτης χοροστατεῖ στὴ «Λιτανεία τῶν Ἑθνῶν». Ὅχι πιά ἡ Περσεφόνη, μὰ ἡ Ζοφερὴ θεὰ τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, ἡ Ἐρθα, ἡ Γη. Σ' αὐτὴν ἀφιερώνει στροφές πύρινες ὁ ποιητῆς καὶ κάνουνε σκοτεινότερη τὴ νύχτα ποὺ εἶναι σπαρμένη ἀνάμεσό τους. Στὸ στολοβάτη ποὺ στέκοταν τὸ ἀγαλμα τῆς Ὁμορφιάς τὴν στυλώνεται ἡ Ἀλήθεια. «Γιατὶ ἡ Ἀλήθεια μόνη ζῆ, ἡ Ἀλήθεια μόνη ἀκέρια εἶναι, καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ χαρίσματα τῆς εἶναι τὸ πολικὸ τᾶστέρι καὶ ὁ πόλος τοῦ ὁ ἀνθρώπου, τὸ καρδιοχτύπι μου, καὶ καρπὸς τοῦ κορμιοῦ μου, καὶ σπῆρος τῆς ψυχῆς μου. Ὁ μονάκριβος τοῦ κόρφου μου μόνη ἀχτίδα τῶ ματιῶνε μου περήφανο λουλούδι, τὸ μόνο ποὺ σκαρφάλωνε στὸν οὐρανό. Ὁ ἀνθρώπος, ἔμοιός κ' ἕνας μ' ἐμένα, ὁ ἀνθρώπος, καμωμένος ἀπὸ μένα, ὁ ἀνθρώπος, ποὺ εἰμ' ἐγώ.» Οἱ πρώτες «Μπαλλάτες καὶ τὰ Ποιήματα» τοῦ 1866 ἀφιερώνονται στὸν προρραφαλιστικὸ ζωγράφου τῶν ὑπερκόσμιων παρθένων, στὸν Burne Jones. Τὰ «Τραγούδια προτοῦ νᾶβῆγῃ ὁ ἥλιος» ἀφιερώνονται στὸ Μαντσίνη, στὸν περίφημο Ἰταλὸ πατριώτη. Ἀντὶ γιὰ τὴν Ἀφροδίτη, γιὰ τὴ Σαίφω, καὶ γιὰ τὴν Ἁγία Δωροθέα, ἡ Ἐπανάσταση, ἡ Λευτεριά, ἡ Δημοκρατία. Ἀντὶ γιὰ τὸ Βιχτὸρ Οὐγκὼ ὁ Walt Whitman. Ἐνα ἀπὸ τὰ πῦρ ἐπαναστατικὰ ποιήματα, μὲ μιὰν ἐρμὴν ἀκατάσχετη λυρικῆς τρικυμίας εἶναι «Ὁ ὕμνος τοῦ ἀνθρώπου». Τὸ τέλος του : «Μὲ τὸ ἔνομά σου—λέει πρὸς τὸ θεὸ τῶν τυράννων—γραμμμένο μὲ φωτιὰ τῆς κόλασης καὶ καμένο μὲ τὴ μύτη τοῦ σπαθιοῦ σου, χτυπήθηκες, ἐσύ, θεέ, χτυπήθηκες. Καὶ τὸ τραγούδι τῆς ἀγάπης πρὸς τὴ γῆ, ἐκεῖ ποὺ πεθαίνεις, ἀντικαλεῖ ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ φτερά σου, ποὺ εἶναι σὰν ἀνεμος. Ἐν ὕψιστοι; Δόξα στὸν ἀνθρώπο! γιὰτὶ ὁ ἀνθρώπος εἶναι ὁ κύριος!» «Ποταμὶ καὶ πηγές, μουγγρίζε ἀλλοῦ ὁ ποιητῆς στὴν «Ὀλονυχτικὴ τοῦ Σηκωμοῦ», καὶ τρικυμίες ποὺ ζητᾶτε τὴ βορὰ σας μὲ δυνατὰ φτερά νὰ τὴν καταπιῆτε, ἀνάμεσα στοὺς νυχτερινούς τοὺς

οὐρανοῦς, τὰ πνεύματα καὶ τᾶστρα ποὺ ἀκολουθοῦσανε συντροφικὰ τὸν ἴδιον δρόμο. Φῶς τοῦρανοῦ, κ' ἐσύ, πῦρ οὐρανοκώτερο φῶς, σὰ φλόγα στὶς ψυχές ἀπάνου τῶν ἀνθρώπων ποὺ κυβερνᾶνε τὶς γενιές ἄλλες τῶν καιρῶν. Ἀδύγη τῆς μέρας ποὺ ξανάρχεται καταχτητῆς αὐγὴ τοῦ δίκιου ποὺ τὰ ξανανιώνει δλα. Κ' ἐσύ, μὲ τὰ πόδια σου ποὺ δὲν ἀφίνου ἀχνάρια καὶ ποὺ ἀψηφοῦνε τὸ κυνηγητὸ τῆς ἐλπίδας ἡ τοῦ φόβου, γοργὲ Σηκωμέ, ποὺ κάνεις τὴν ἄβυσσο κορφῆ. Κ' ἐσύ, ποὺ τὸ στόμα σου τὰ κάνει νὰ μοιάζου δλα τὰ τραγούδια ποὺ ἀποζητᾶν τὸν ἥλιο, Δημοκρατία γαληνὴ ἀπὸ ἕναν κόσμο καθορισμένο. Ἐσύ, Λευτεριά, ποὺ ἀναβρῶζου ἀπὸ σένα ἄλλες οἱ πηγές τῆς ψυχῆς! Δοξάστε τὴ γῆ, γιὰ τὴν ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων ποὺ ζοῦνε, καὶ τὸν ἀνθρώπο γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς γῆς!»

11

Κανείς ἂς μὴ κατηγορήσῃ τὸν ποιητὴ πὼς μεταχειρίζεται ἀφαιρεμένα νοήματα ἐκεῖ ποὺ ὁ στίχος θέλει τὸ χειροπιαστὸ μονάχα καὶ τὸ ζωγραφιστό. Κάθε ποιητῆς ποὺ ἀξίζει τὸνομα ἔχει τὴ χάρη νὰ ἐμφυχῶνῃ τὰψυχα, καὶ οἱ γενικὲς ἔνοιες παίρνουνε πρόσωπα χρωματισμένα σὰν παρθένων καὶ σὰν ψυχῶν. Ὄνόματα σὰν τῆ Μεταφυσικῆ, σὰν τῆ Φιλοσοφία, σὰν τῆ Θερησκεία, σὰν τὴν Ἐρευνα, σὰν τὴν Ἐπιστήμη, σὰν τὴν Ἐπανάσταση, σὰν τὴ Δημοκρατία, σὰν τὴν Ἀλιωνιότη, μεταχειρισμέν' ἀπὸ τοὺς Σέλλεῦ, ἀπὸ τοὺς Οὐγκὼ, ἀπὸ τοὺς Swinburne, ἀπὸ τοὺς Οὐτμαν, ἀπὸ τοὺς Βεράρεν, δὲν εἶναι πιά τοῦ πεζοῦ λόγου ζητήματα εἶναι θεές καὶ νεράδες τοῦ ὠραίου Μύθου. Ἀπὸ ἰδέες, γίναν εἰκόνες. Τὸ μόνο ποὺ θὰ μπορούσε νὰ σημειωθῇ στὸ παθητικὸ τοῦ σκαλιστῆ τῶν «Τραγουδιῶν προτοῦ νᾶβῆγῃ ὁ ἥλιος», εἶναι τὸ κάπως ἀθάτο πιά τῆς φιλοσοφίας του, κάτι σὰν περασμένη μόδα, ποὺ δὲ μᾶς φτάνει σήμερα. Οἱ κεραυνοὶ τοῦ κατὰ τῶν κορωνάτων, τὰ σκαλισμάτα τοῦ πρὸς τοὺς λογῆς λαοῦς, ἡ θεοποίηση τῆς Δημοκρατίας, τῆς Λευτερίας τὸ ἀντικρουσμα, δὲν πηγάζουνε μακρύτερ' ἀπὸ τοὺς ρωμαντικὰ φιλανθρωπικούς ἐνθουσιασμούς τῶν Ἐνζολωράδων καὶ τῶν Γαβριέλων τῶν Ἀθλίων, ἀπὸ τὰ ἀνταρτικά, καρβοναρικά, μὲ νοικοκυρτικὰ ἰδανικά τῶν πρὸ τοῦ 1870 κοσμοπολιτῶν ὄνειροπλέχτηδων. Σήμερα ἡ ἐπιστημονικὴ σοσιαλιστικὴ ἰδέα καθὼς φαίνεται, πλάθει, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, καὶ νέα βαθύτερη πολυσήμαντη Τέχνη τοῦ Λόγου, καὶ τοῦ πε-

ζοῦ καὶ τοῦ στιχορρηγμένου καὶ κάπως ἀλλοιωτικὰ διαλαλᾶνε καὶ σκαλίζου καὶ τραγουδᾶνε κ' ἐρμηνεύου τὶς συμφορές καὶ τὰ δίκια τῆς ἀργατίας καὶ τῶν παραπεταμένων καὶ τῶν προλετάρων τὰ ποιήματα, ἔξαφνα, τῆς Ἰταλίδας Ἄδας Νέγρη, τοῦ βέλγου Βεράρεν, καὶ τοῦ γερμανοῦ Δέχμελ. (*) Μὰ ὁ ποιητῆς τοῦ «Τραγουδιοῦ τῆς Σημίας», τῆς «Mater triumphalis» καὶ τῆς «Λιτανείας τῶν Ἑθνῶν» δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο λιγώτερο παρορμητικὸς πρὸς ἐνέργεια, λιγώτερο γοητευτικὸς.

12

Πολλές φορές στοὺς ἐπαναστατικούς του στίχους τούτους γυρίζου καὶ ξαναγυρίζου τὰ κλασσικὰ ὀνόματα Ἑλλάδα, Σαλαμίνα, Θερμοπύλες, Ταύγετος, Ἀθήνα, Κηφισός, Ἐδρώτας. Καὶ πῦρ πολύ, μαζὶ ἀρχαῖο καὶ νέο, περασμένο καὶ τωρινό, κλασσικὸ ἀχώριστο καὶ ρωμαντικὸ, τὸνομα ΚΡΗΤΗ. Ἐνας μακρόστιχος ὕμνος τοῦ μὲ πιντάρικη πνοή, καὶ μὲ λόγου μορφὴ ἀρχαϊκῆ, χωρισμένος σὲ στροφές, σὲ ἀντιστροφές, καὶ σ' ἐπιφῶδες, ἔχει ὄνομα «ᾠδὴ στὴν Ἐπανάσταση τῆς Κρήτης». Ἡ ᾠδὴ γραμμῆν τὸ γεννάρη τοῦ 1867, ἔταν ἀστραφτε ὁ Κρητικὸς καὶ θέριζε ὁ Τοῦρκος. «Μέσα στὶς ἐκατὸ πολιτείες τῆς Κρήτης δὲν εἶταν ποτὲ ἄλλοτε τόση δόξα, ἂν καὶ τὸνομά τῆς μεγάλο ἀπάνου στὴ γῆ, καὶ τὸ πρόσωπὸ τῆς ἔμορφο σὰν τὴ θάλασσα. Τὰ λόγια ἀπὸ τὰ χεῖλια τῆς γλυκῆ, οἱ μέρες τῆς χρυσοῦφαντες, στὴν ὥρα τους οἱ καρποὶ τῆς. Τίσο ἔμορφη, γιὰτ' εἶταν ἐλεύτερη, αὐτὴ ποὺ εἶν' ἀγορασμένη καὶ πουλημένη.

«Ὁμορφὴ τόσο, αὐτὴ ποὺ τώρα εἶναι ὁμορφώτερη, μὲ τὰ παιδιὰ τῆς πεθαμμένα στὸ πλάι τῆς, χωρὶς σκήπτρο, χωρὶς καθέρωμα, χωρὶς φορέματα, χωρὶς βόθθεια, χωρὶς ἔλεος, μὲ αἷμα ἀντὶ γιὰ χρυσάφι στὸ μέτωπό τῆς, ἡ μακαρία, μὲ τοὺς χρυσοὺς πυλώνες, μὲ τὰ περίσσια στέμματα, μὲ τὶς περίσσιες χώρες, ἔμοια μὲ μιὰν ἀρραβωνισμένη.

«Καὶ νᾶ, τὰ δῶρα τοῦ συμπεθεριοῦ: ἡ ἀγωνία ποὺ κρατᾶ τ' ἀνάσασμα ἡ ντροπὴ καὶ τὰ δάκρια τῶ μαννάδων, καὶ τὰ βυζασταρούδια νεκρὰ στὸν κόρφο, στὸν ἄσπρο κόρφο ποὺ τὸν ἀνασηκῶνε: ἕνα μακρὸ ἀναφύλλητό, καὶ τὸ βουδὸ τὸ νεκρωμένο στόμα, ποὺ λέει: «Πόσον καιρὸ, πόσον καιρὸν, ἀδέρφια μου;» Καὶ ἡ λύσσα ποὺ δὲν ὑποφέρει ἀνα-

(*) Γιὰ τὸ Δέχμελ. Les documents du progrès. Revue internationale. Janvier 1908.

λέγει, ἴσως πάρα πολλά. Καὶ κουράζεται.
 ΣΥΓΑΒΙΑ. Σὰς εἶπε πὼς τὸ Σάββατο θὰ πᾶμε στὴ Μπούκκα τοῦ Ἄρνου;
 ΚΟΣΜΑΣ. Ναι, τὸ ξέρω.
 ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Δὲν εἶστε ποτὲ παγεμένος στὴ Μπούκκα τοῦ Ἄρνου;
 ΚΟΣΜΑΣ. Ὅχι, ποτέ. Γνωρίζω τὴν ἰσχὴ τῆς Πίκας, τὸ Σάν Ροσσόρε, τὸ Γόμπο, τὸν Ἅγιο Πέτρο τοῦ Γράδου: μὰ ποτὲ μου δὲν προχώρησα ὡς τὴν ἐκβολή. Εἶρω πὼς τὸ περιγιάλι εἶναι ὠραϊότατο.
 (Ἡ Συλβία ἔχει τὸ βλέμμα προσηλωμένο πρὸς τὸν ἄντρα τῆς ποὺ μένει ἀπομόναχος στὸ παραθύρι, ἀκίνητος.)
 ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Μαγεῖα, αὐτὴ τὴν ἐποχὴ: ἐν' ἀκρογιάλι ἀνοιχτό, χαμηλό, μὲ λεπτὸν ἄμμο: ἡ θάλασσα, ὁ ποταμός, ὁ λόγγος: ἡ μυροῦδιὰ τῶ φυκιῶνε, ἡ μυροῦδιὰ τοῦ ρεσινιοῦ: οἱ γλάροι, τᾶν δόλια... Πρέπει νὰ κάνετε πολλὰ ἐπισκέψεις στὸ Λούκιο. ὅσο μένει ἐκεῖ.
 ΚΟΣΜΑΣ. Βέβαια.
 ΣΥΓΑΒΙΑ. Θὰ μπορούσαμε νὰ σὰς φιλοξενήσουμε. (Σεφεύγει ἀπὸ τὴν ἀδερφή τῆς καὶ προβαίνει πρὸς τὸν ἄντρα τῆς μὲ τὸ ἐλαφρὸ τῆς βῆμα.)

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Ἡ μητέρα μας ἔχει ἐκεῖ ἕνα σπίτι πολὺ ἀπλό, ἀλλὰ μεγάλο: ἕνα σπίτι ἄσπρο ἀπόξω κι ἀπομεία, σ' ἕνα πυκνόφυτο ἀπὸ ροδοδάφνες καὶ μυρτιές: κ' εἶναι καὶ μιὰ παλιὰ σπι νίττα τοῦ καιροῦ τῆς Αὐτοκρατορίας, ποὺ τὴν εἶχε μιὰ φορὰ—φανταστήστε ποιά!—μιὰ ἀδερφή τοῦ Ναπολέοντος, ἡ δουκίσσα τῆς Λούκκας, ἐκείνη ἡ τρομερὴ καὶ κοκκαλιάρη Ἐλίζα Μπαρτσιόκη: μιὰ σπινίττα ποὺ καμμιά φορὰ ζυπνάει καὶ θρηνεῖ κάτω ἀπ' τὰ δάχτυλα τῆς Συλβίας: κ' εἶναι ὡς καὶ μιὰ βάρκα, ἂν τὸ εἶθῦμο τὸ ναπολεοντικὸ δὲ σὰς γητεῖ, μιὰ ὠραία βάρκα, ἄσπρη ὅπως τὸ σπίτι.
 (Ἡ Συλβία στέκει οἰωπηλὴ πίσω ἀπὸ τὸ Λούκιο, σὰ νὰ προσμένῃ. Ἐκεῖνος μένει βεθισμένος.)
 ΚΟΣΜΑΣ. Νὰ ζῆ κανεὶς μέσα στὴ βάρκα, ἀπάνου στὸ νερὸ, στὴν τύχη: τίποτα δὲν εἶναι ποὺ νὰ ξεκουραζῆ περισσότερο. Ἐβδομάδες κ' ἐβδομάδες ἔχω ζῆσει ἔτσι.
 ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Πρέπει νὰ βάλουμε τὸν ἀρρωστο μέσα σὲ μιὰ βάρκα καὶ νὰ τὸν ἐμπιστευτοῦμε στὴν καλὴ τὴ θάλασσα.
 ΣΥΓΑΒΙΑ (ἀγγίζοντας μ' ἕνα ἄγγιγμα ἀνάλαφρο τὸν ὄμο τοῦ ἀνδρὸς τῆς). Λούκιο! (Ἐκεῖνος ἀνατριχιάζει καὶ γυρνᾷ.) Τὶ κάνεις; Εἴμαστε ἐδῶ. Εἶναι

κ' ἡ Φραντζέσκα.
 (Ἐκεῖνος κιντᾶει στὰ μάτια τῆς γυναῖκα του, τρεμοσαλεύοντας ἔπειτα προσπαθεῖ νὰ χαμογελάσῃ)
 ΛΟΥΚΙΟΣ. Εἰ, ἔτοιμη νὰ πέτρη μπόρρα. Περίμενα τὶς πρώτες ψυχλές: ἡ μουσοῦδιὰ τῆς γῆς... (Σκύβει ἀκόμα στὸ παράθρο κι ἀπλώνει στ' ἄερα ἀνοιχτὸ τὸ χέρι του, ποὺ τοῦ τρέμει δλοφάνερα)
 ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Ὁ Ἀπριλὴς ἡ γέλοια ἡ κλάματα.
 ΛΟΥΚΙΟΣ. Ὡ, Φραντζέσκα, τί κάνετε;
 ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Καλά. Καὶ σεῖς, Λούκιο.
 ΛΟΥΚΙΟΣ. Καλὰ, καλὰ.
 ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Φεύγετε λοιπὸν τὸ Σάββατο;
 ΛΟΥΚΙΟΣ (κιντᾶζοντας τὴν γυναῖκα του, ζαλιμένος.) Γιὰ ποῦ;
 ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Πῶς! Γιὰ τὴν Μπούκκα τοῦ Ἄρνου.
 ΛΟΥΚΙΟΣ. Ἄ ναι, ἀλήθεια. Ἐχω φευγάτο τὸ μυκλὸ μου.
 ΣΥΓΑΒΙΑ. Δὲν αἰστάνεσαι καλὰ τὸν ἐκυτό σου, σήμερα;
 ΛΟΥΚΙΟΣ. Ναι, ναι, καλὰ. Ὁ καιρὸς λίγο μ' ἐναχλεῖ μὰ αἰστάνεσαι πὼς εἰμι καλὰ, ἀρκετὰ καλὰ. (Στὸν τόνο ποὺ προφέρει τὰπιά του λόγια,

παμό, και οι σφοδρές του θανάτου... Η γη της βασιλικώτατης φυλής, ή πανάγια γη...

Θυμούμαι τα λόγια του Ταίν, ύστερ' από το κατακλύγμ' αρκετών στίχων του Θηβαίου λυρικού: Οι Έλληνες, λέει, οι τόσο κρατημένοι και τόσο μετρημένοι στον πεζό τους το λόγο, τραβάνε πέρα κ' έξω από κάθε μέτρο, κινημένοι από την εμπνευσή και από τη λυρική μανία.—Κ' έτσι και το σαιξπηρικού και βιβλικού και σελλεϊκού και κάπως βαρβαρικού Σ. inburne ή πείρηση εύλογα θα μπορούσε κ' ελληνική να χαρακτηριστεί: δ' ελληνισμός, μ' εσα και αν θέλουμε να πούμε, έχει κάτι τι πρωταϊκό.

13

Μα ή μικρή Ελλάδα, μα ή μεγάλη Κρήτη, δέν ηύραν ένα λογάκι αποχαιρετισμού, δέν κόψανε δυο λουλούδια για να στολίσουνε μ' εκείνα, στο νεκροκρέββατο άπάνου, το μέτωπο του άπολλώνιου νεκρού; Δέν είναι ή πρώτη φορά που ξετύλιξε τους ρυθμούς του και ξεπροβόδησε τους στίχους του για νάρθουν ως έμας εδώ, φέρος του ελληνολάτρη ξένου. Τιμήσαμε τον Καρνεύτη, δδγημένοι από το χρίσμα του «έθνικου ποιητή» που έπίσημα του έδωκε ή πατρίδα του, τιμήσαμε στο Μιστράλ πιο πολύ «τον ταπεινό μαθητή του μεγάλου Όμηρου» παρά τον περήφανο άφέντη της προδιγιανής γλώσσας, της ξανανθισμένης. Έχουμε χρέος πιο πολύ να τιμήσουμε του Μπαύρον, όχι βέβαια το μαθητή, μα το συμπολίτη, που με τη μεγάλη του φαντασία έπλεξε στεφάνι άμάραντο για να το φρέσει της ελληνικής ιδέας. Θάρθη μιά μέρα που θα προσκυνάμε τους τρανούς τεχνίτες του λόγου και θα πιανόμαστε στο χορό τω λατρευτών τους, όχι για την αγάπη τους τάχα, πρὸς τα δικά μας, μα για την αγάπη μας έμας πρὸς του «λόγου την Αφροδίτη». Μα εσα που να ξημερώσ' ή μέρα εκείνη, έχουμε χρέος να ποικρινόμαστε λυγίζοντας τα γόνατα, πρὸς εσους φέρουν της λατρείας το κανίσκι στη μητέρα μας. Έσεις, ω νέοι της Κρήτης, έσεις, που, αν λυτρώθηκε το ήρωικό σας το νησί από τον Τούρκο, μα το πάτ' και άκόμα, ο τύραννος ο άλλος, ο Δάσκαλος, έσεις, ω νέοι της Κρήτης, θαρρητοί, καθώς σας ξέρω, κ' ανυπόταχοι, καθώς σας θέλω, παντού και πάντα, της δημοτικής, δηλαδή της έθνικης μας γλώσσας εργάτες και υπερασπιστές, έσεις, ω νέοι της Κρήτης, άντάρτες, και μόνο γιατί κάτω από τόνωμα του Σολωμού βαλθήκατε να πολεμήσετε για την ιδέα

την πιο ζωντανή και την πιο πλατειά που φύτρωσε στη γη μας ύστερ' από την ιδέα του άγώνα για την άνεξαρτησία μας, έσεις, ω νέοι της Κρήτης, θα ταίριαζε καμιά μέρα, κ' εσα κ' άργα κ' αν είναι, λίγα θαφνόκλαρα, λίγα πορτοκαλλάνθηα να θερμίσετε για να χλωράνετε τον ύπνο του έξοχου μέσα στους έξοχους άντάρτη ποιητή.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΝΑ ΔΡΑΜΑ

Κοράσι εθνεγνωσίατο, με την καλή ψυχή σου Και με τα μάγια τα πολλά, το βράδι για θυμήσου Που κάτοσαμε άπάντεχα σιμά και ταίρι ταίρι! Φυσούσε άπάνω στη σπηγή το τραγικό τάερι Και μέσα στην ασάλευτη του Θανάτ' ήρεμία *Ο κόσμος άπολούθησε την άγρια τραγωδία. Κ' έσύ, με μάτια δλόβροχτα, κρατώντας την πνοή σου Το παλληκάρι άντίκριζες να σπαρατάη — θυμήσου — Κ' εκείνη που τρελλάθηκε τη για ξανθομαλλούσα Μονάχα έγω το λογισμό κοιτά σε σε κρατούσα... Για ιδές! τα μακρονόματα, τάνταραχτα, τα ξένα Σε τάροξαν' κ' δ, τι έζησε, παρθένα, πλάι σε σένα Κ' εΐταν βουβή κ' ήληθινή κ' δλόβαθο ένα δράμα Δέν πήρε τίποτ' από σε, σε γέλιο ή και σαν κλάμα!

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΜΕ ΠΙΑΝΟ

Τυπωθήκανε στη Λειψία και πουλιούνται στα γραφεία του «Νουμά».

- α) ΠΟΙΗΣΗ ΜΑΛΑΚΑΣΗ: 1) Στην άέμη καρφωμένα Δρ. 1.— 2) Τραγουδάκι » 1.— 3) Στη νήσο πέρα ο πύργος της Αθώρητης » 1.— β) ΠΟΙΗΣΗ ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗ: 4) Μολιδιάτισσα Δρ. 1.— 5) Μισιριώτισσα » 1.— 6) Ρουμελιώτισσα » 1.50 7) Αφροδίτη » 1.50 8) Χάιντε χιούρδε » 1.— 9) Μικρούλα » 1.50 10) Στον Έποπα (μαλλιαιρικά Πόπ!) Χαρίζεται. *Όλα μαζί ένας τόμος δρ. 5.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΚΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Αθήνα δρ. 8.— Για τις Έπαρχίες δρ' Για το Έξωτερικό δρ. χρ. 10.

Για τις έπαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 δρ. την τριμηνία) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ή δε στείλει μπροστά τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κίосκια (Σύνταγμα, Όμόνοια Έθν. Τράπεζα Έπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχιάδρου (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός υπόγειου Σιδηρόδρομου Όμόνοια), στο κίосκι Γιαννοπούλου (Χαυτεία), στα βιβλιοπωλεία «Έστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

Στην Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πρακτορεία των Έφημερίδων, στον Πύργο στο βιβλιοπωλείο του κ. Κ. Βαρουξή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Το ράσο και ο τύπος—Τα Κρητικόνουλα— Πρὸς Ταρταρίους παραίνεσις.

ΤΟ ΡΑΣΟ όδες φορές το βλέπουμε να παραστρατίζει ή ήμερίδες μας, δέν το καλομεταχειρίζονται καθόλου. Του τα λένε όρβα κοψά. Και κάνουν πολυκαλά. Γιατί έπιτέλους το ράσο το κάνει σεβαστό κείνος που το φορεί, άφού δέν έχει καμιά μαγική δύναμη το ράσο να κάνει σεβαστόνε κείνον που φασκίώνει. Έτσι, όδες φορές καυτηριόσανε οι ήμερίδες μας κáναν καλόγερο, κανέναν παπά, ή και κανένα μεγαλοδεσπότη που παραστρατίζει, δε διαμαρτυρηθήκαμε και δέν τους φωναξαμε πὸς άσεβόνε στη θρησκεία ή πὸς προδίνουν την πατρίδα γιατί λένε την άλήθεια.

Παρόμοια έπρεπε να φερθόνε κ' οι ήμερίδες μας με τον κ. Πάλλη. Κι άντι νάγαναχτήσουν—δ τι εύκολα και τι νόστιμα που άγαναχτούν οι μαρκαρισμένοι πατριώτες!—και να σαλιαρίσουνε για προδοσίες και γι' άσέβειες και δέν ξέρουμε για τί άλλο άκόμα, το εναντίο έπρεπε να χαρύνε που βρέθηκ' ένας δικός μας να μιλήσει τόσο τίμια και ξάστερα και να φωτίσει την κοινή γνώμη της Εύρώπης για ένα τόσο σπουδαίο ζήτημα.

Δέν τους άρνήθηκε ποτέ κανείς πὸς το Πατριαρχείο της Πόλης λέγεται, και μπορεί και να ναι, «Μεγάλη του Γένους Έκκλησία». Μιά όμως και

βάζει τόσον υπερβολική υπέκκριση όστε τα κάνει παράξενα σαν τα λόγια τρελλού άνθρώπου. Είναι φανερό πὸς ή προσοχή των τριών άλλων του έγειν' άνυπόφορη) Φεύγει, Κοσμá ;

ΚΟΣΜΑΣ. Ναι, πηγαίνω. Είναι όρα. (Έτοιμάζεται να φύγη)

ΛΟΥΚΙΟΣ. Σε συνοδεύω ω; την καγκελλένια πόρτα. (Προχωρεί από το παράθυρο πρὸς την πόρτα, βιαστικός.)

ΣΥΛΒΙΑ. Έτσι, ξεσκούφωτος ;

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ναι, ζεσταίνομαι. Δέ βλέπεις τί βαρύν άίρας ; (Κοντοστέμνεται στο κοτόφιλι, περιμένοντας το φίλο του. Ένας όριμς πόνος σφίγγει άξαφνα τις καρδιές, βουβαίνει τα χείλη.)

ΚΟΣΜΑΣ. Χαίρετε. (Χαιρετίζει καταταραγμένος) πηγαίνε έξω μαζί με το Λούκιο. Η Συλβία σκύβει το κεφάλι, με τα φρύδια ζαρωμένα, σαν άνθρώπος που συλλογίζεται τί νάπορωσίση. Έπειτα λές κ' ένα κύμα έξοφνικό δύναμης και ζωής της στυλώνει το κορμί.)

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Είδες τί Γάδδη ;

ΣΥΛΒΙΑ. Όχι άκόμα. Σήμερα δέν ήλθε.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Όστε, δέν ξέρεις...

ΣΥΛΒΙΑ. Γι' πρξμα ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Τι πήγε κ' έκανε; ΣΥΛΒΙΑ. Όχι.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Πήγε στης Διάντης.

ΣΥΛΒΙΑ (με συγκροτημένη συγκίνηση). Σε κει νης ; Πότε ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Χ-τίς.

ΣΥΛΒΙΑ. Και σὺ τον είδες ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Ναι, τον άπάντησα. Μου είπε...

ΣΥΛΒΙΑ. Μίλησε λοιπόν !

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Πήγε στο σπίτι της, κατά τις τρεις. Έδωκε τόνωμα του. Έκείνη τότε δεχτηκε άμέσως. Είχε την όψη της γελαστή τότε χαιρίτισε με μιάν υπόκλιση, δέν είπε λέξη, έμεινε όρθή, περιμένοντας να μιλήση ο γέρος' τον έκουσε με σέβας, ήσυχη. Φανάξεσαι τί θα της είπε για να την κατοφέρη να δώση πίσω το κλειδί, να παρατήρη κάθε άλλη άπόπειρα, να μη θελήση πια να ταραξή τη γαλήνη την ξαναποχτημένη με το αίμα, και με τόνον πόνο ! Έκείνη δέν τονε ρώτησε στο τέλος παρά αυτό : «Ο Λούκιος Σεττάλας σας στέλνει σε μένα ;» Με την άρνητική του άπάντηση, είπε κι αυτή μ' έναν τόνο σταθερώτατο : «Καταδεχτήτε να με συχωρέσετε, μα δέν μπορώ να παραδεχτώ παρά από

κείνονε μόνο το δικαίωμα να ζητήση αυτό που μου ζητάτε.»

ΣΥΛΒΙΑ (καθώς χλωμαίζει και σηκώνεται για νάντιμετωπίση τον άγώνα). Α, είναι ή τελευταία της λέξη ; Λοιπόν, είναι κι άλλο ένα πρόσωπο που έχει το ίδιο το δικαίωμα και θα το άπαιτήση. Θα δώμε.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ (τρομαγμένη). Τι συλλογίζεσαι να κάνης, Συλβία ;

ΣΥΛΒΙΑ. Έκείνο που είν' ανάγκη.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Τι, λοιπόν ;

ΣΥΛΒΙΑ. Να την ιδώ, να της έρθω άντιμέτωπη στον ίδιο τον τόπο, όπου αυτή είναι ξένη και παρίσιακη. Καταλαβαίνεις ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Θέλεις να πης εκεί ;

ΣΥΛΒΙΑ. Ναι, θέλω να πάω εκεί. Είρω την όρα. Και σὺ την ξέρεις. Θα την περιμένω. Θάρρη. Έπί τέλους θα ιδωθόμε πρόσωπο με πρόσωπο.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Μα δέ θα το κάνης αυτό.

ΣΥΛΒΙΑ. Πὸς όχι ; Νομίζεις πὸς μου λείπει το θάρρος ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Μή, σε παρακαλώ, Συλβία !

ΣΥΛΒΙΑ. Θαρρείς πὸς τρέμω έγώ ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Μή, σε παρακαλώ.